

Uredništvo in uprava: Ljub-
ljana, poštni predal 290.Dopisi morajo biti frankira-
ni in podpisani ter oprem-
ljeni s štampiljko dotične
organizacije.

Rokopisi se ne vračajo.

Ček, račun 13.562

DELAVEC

STROKOVNI ČASOPIS.

Izhaja 10. in 25. dne v me-
secu.Stane posamezna številka
Din 2.—, mesečno Din 4.—,
celoletno Din 48.—. Za čla-
ne izvod Din 1.—.

Oglasni po ceniku.

Telefon številka 3478.

Kako naj se rešuje stanovanjski problem

Stanovanjski problem se zopet spravlja v razpravo, kakor da bi bil postal aktualen šele v zadnjih mesecih. Gospodarska kriza in poslabšanje socialnega položaja nameščencev in delavcev sta provocirala razpravljanje o stanovanjskem vprašanju, češ, sedaj je pa že treba govoriti o tem vprašanju, da bodo imeli ljudje vsaj nekoliko nade in tolažbe. Tak utis dobimo, če čitamo vse lepe besede sedaj, ko jih takrat, ko smo še imeli stanovanjsko zaščito in v gospodarstvu dobro konjunkturo, ni bilo slišati. Nasprotno pač: v Ljubljani so celo trdili, da je gradnja stanovanjskih hiš iz javnih sredstev ruin gospodarstva, da si občina zgradila nekaj hiš, ki se bodo amortizirale domala v desetih letih.

Stanovanjski problem, pravijo, je socialni problem. Ta trditev povsem odgovarja resnici. Toda pri reševanju tega problema v današnjem gospodarstvenem sistemu ne morejo prihajati v poštev koraki, ki zahtevajo širok in drag administrativni aparat. Splošna zahteva ne more biti dalje, da naj se stanovanjska akcija ozira na osebne razmere najemnikov ali hišnih posestnikov, marveč mora iti za tem, da spravi splošni življenjski standard v sklad s stanovanjskimi najemninami. Stanovanjsko vprašanje ne sme tvoriti pomočka za utrjevanje slabega socialnega položaja delovnih slojev, marveč mora stremeti za tem, da zniža oderuške cene stanovanjem in lokalom vsaj do sorazmerja kakor se poslabšuje socialni položaj stanovanjskih najemnikov, zlasti, ker so današnje mezde in plače za petdeset odstotkov pod predvojno pariteto. Tu ni drugačnega izhoda. Cilj mora biti zaenkrat predvojna pariteta.

Stanovanjski problem tudi pri nas zaradi tega ne more biti varstvo najemnikov in hišnih posestnikov obenem, marveč izključno prilagoditev cen stanovanjem in lokalom splošnemu socialnemu položaju poleg gradnje stanovanjskih hiš iz javnih sredstev.

Pred par leti se je pričelo pri nas stavbstvo pospeševati tudi s cenimi krediti zadrugam, družbam in posameznikom, češ, da se s tem javne korporacije ognejo riziku (ki ga pa ni). Vsa ta posojila, na račun splošnosti, prihajajo v prid posameznikom, zakaj najemnine v hišah, ki so bile zgrajene s pomočjo iz javnih sredstev, so prav tako visoke kakor v hišah, ki so jih zgradili privatni spekulanti iz svojih ali izposojenih sredstev.

To so dovolj glasni argumenti, ki zahtevajo ureditev stanovanjskega problema z zgoraj navedenih vidikov, če obstoja namen, da se prepreči verzišnost in njega protekcionizem.

Brezposelnost v naši državi.

Delavske zbornice so predložile merodajnim mestom obširno spomenico, v kateri razpravljajo o brezposelnosti in predlagajo v glavnem naslednje ukrepe, ki so nujno potrebni:

1. Odredbe pravilnika bratovskih skladnic naj se takoj izpremenijo glede brezposelnih rudarjev, nadalje naj se povečani prinosi za borze dela nanaša enako na rudarske delavce in delodajalce.
2. Ustanovi naj se poseben gospodarsko-finančni zavod, ki bo dajal potrebne kredite za največjo silo.

OPOZORILO JAVNOSTI!

Pod silo razmer sedanjega časa smo prisiljeni opozoriti vse kovinarje in ostale sodruge ter nam naklonjeno javnost, da razne okrožnice in prošnje, ki krožijo po dnevnem časopisju, niso iz našega naslova, kakor tudi vse baje do danes poslano na naslov kovinarjev ta tega ni sprejel. Zato tem potom izjavljamo, da vsi, kateri želijo pomagati izprtim delavcem pri KID., to pošiljajo ali na tukajšnje krajevno bratovsko skladnico, ali pa direktno na podružnico podpisane organizacije, katera ima včlanjenih preko 1200 kovinarjev. **SMRJ.**

3. V zvezi s slabo prognozo za gradbeno sezijo naj se omogoči zgraditev malih stanovanjskih hišic in je sploh treba organizirati javna dela.

4. Pri gradbi železniških prog se mora ves kapital prinesiti iz inozemstva. Poleg tega se morajo nabave podjetij, ki grade nove železnice, vršiti pri domačih podjetjih. Pri pogodbah z inozemskimi tvrdkami so bile zaključene previsoke cene. Spomenica navaja več takih slučajev. Točno

se mora ugotoviti in tudi tega držati: ves material, ki se lahko producira v državi, naj se ne kupuje v inozemstvu. Brezpogojno je treba odklanjati uvoz takega materiala in ugotoviti naj se točna lista vseh takih predmetov, ki se dajo izdelati pri nas v državi. Gre za desetstotice delavstva, ki izgublja s tem svoj kruh. Samo v težki kovinski industriji je brezposelnih sedaj okoli 9000 oseb ali dve tretjini delavstva te stroke.

Ali se naše delavstvo zaveda tega?

(Nekaj o vplivu časopisja.)

V svojem uvodniku z dne 18. februarja 1932 piše »Slovenec« med drugim tudi to-le:

»Časopisje ustvarja in obvlada javno mnenje. Oblast nad javnim mnenjem je istovetna z vladanjem nad ljudsko voljo in njega mišljenjem. Duhovna sila je to, ki je večja kakor moč orožja in kapitala. Tako bi se na pr. sodobni svetovni kapitalizem takoj zrušil, kakor hitro bi se javno mnenje proti njemu obrnilo. Glavno orodje v roki kapitalizma, oklopni avto, s katerim se vozi preko sveta, je časopisje, ki ga ima v svoji oblasti. Redki posamezniki se dobe, ki si mimo in preko svojega lista ustvarijo samostojno mišljenje. Večina slepo sledi vodstvu svojega dnevnika. Ako list nudi zdravo hrano, tem boljše; ako pa je zastrupljena, tem slabše. Duševno je ta proces podoben eksperimentom v laboratorijih z gotovimi živalicami: krmijo jih s hrano, kateri je primestana neka količina barvila. Čež nekaj časa postane ves organizem istobarven.«

»Slovenec« misli to vse za protikatoliško in nekatoliško časopisje. Vendar velja to vse tudi za protide-

lavsko časopisje, ki prav tako vodi svoje čitatelje, kakor se zdi lastnikom časopisja primerno, potrebno in koristno. To časopisje naslika vsako stvar tako, da so ono in njegovi vzdrževalci čisti ter da imajo prav — nikdar pa ne natoči svojim čitateljem čistega vina. Radi tega delavec, ki se pusti voditi od takega časopisja, nikdar ne ve, če ne ravna sam proti sebi. Da bi se boril proti svojemu izkoriščevalcu, tega mu časopis, kateri lastniki so podjetniki in kapitalisti, gotovo ne bo poročal.

Zato je dolžnost vsakega delavca, da je naročen, da čita in da sledi svojemu lastnemu časopisu, ki je napisan zanj, ki so ga napisali delavčevi somišljeniki, njegovi sotrpini, sodruzi in tovariši zanj. Zato naj ne bo delavske hiše in družine, ki bi ne bila naročena na delavski politični časopis. To pa sta pri nas: »Delavska Politika« in »Volksstimme«. Din 10.—mesečno bo lahko dal vsakdo za to, da bo vsaj vedel, kam naj gre njega pot. »Delavca« pa naj čita vsak pazljivo in ga priporoča tudi nečlanom, da ga naroče. Torej na delo za naš tisk!
P. R.

Zahteva delavstva za omiljenje krize.

Sklepi centralnega tajništva Delavskih zbornic za omiljenje brezposelnosti in povečanje gospodarske podjetnosti.

Odbor centralnega tajništva Delavskih zbornic se je sestal pred veliko nočjo v Zagrebu k seji, ki so se je udeležili delegati vseh delavskih zbornic. Odbor se je razen z upravnimi zadevami bavil tudi z nekaterimi vprašanji načelnega pomena. Odobrila je v celoti obsežno spomenico, ki jo je tajništvo poslalo vsem narodnim poslancem in senatorjem ob priliki proračunske razprave v Narodnem predstavništvu in v kateri so točno navedeni vsi podatki o brezposelnosti delavcev v naši državi.

Najvažnejše zahteve, ki jih poudarjajo delavski zastopniki, so:

1. Čim prej uvedba obveznega pokojninskega zavarovanja brezposelnih delavcev; osnove vseh banovinah potrebnega fonda za spre-

jemanje doseljencev; izprememba določb §§ 48 in 49 pravilnika bratovskih skladnic v tem smislu, da se ukine izguba zavarovalne pravice rudarjev, ki prekinejo službene odnose; razširjenje določbe novega finančnega zakona o plačevanju doprinosov za borze dela tudi na vse rudarske podjetnike in delavce, na železničarje in združitev vseh vrst podpor brezposelnim delavcem in nameščencem vseh strok pri borzah dela; nadzorstvo nad večjimi podjetji, ki ustvarljajo delo; vzpostavitev finančno-gospodarskega instituta s paritetnim zastopstvom v svrhu nakazovanja pomoči podjetjem, ki so v krizi, ter organiziranje notranjih javnih del; omogočanje male stavbne podjetnosti z organiziranjem stavbnih zadrug, do-

voljevanjem hipotekarnih kreditov zadrugam in uvedbo dvojnega lastništva v skupnem stavbarstvu; razvoj javnih del; prejšnja zagotovitev donosa kapitala iz inozemstva ter nabava vsega gradiva pri naših domačih podjetjih za zaključna dela pri gradnji treh železniških prog.

2. Odbor je z velikim zadovoljstvom pozdravil uveljavljenje novega obrtnega zakona. Njegovo oživitvenje je seveda vezano s čim skorajšnje objavo vseh potrebnih pravilnikov, ki jih določa zakon. Delavske zbornice so s svoje strani izdelale predloge za te pravilnike, ki pridobe z novim zakonom gotove pravice vsled daljše službene dobe, odpovedana služba, preden je zakon stopil v veljavo, z namenom, da se zakonske določbe izigrajo, je zelo potrebno, da se z izvršnim pravilnikom označijo vsi ukrepi za izigravanje zakona od dneva njegove objave do dneva uveljavljenja kot nezakoniti in ničevi.

3. Odbor se načelno strinja z ustanovo gospodarskega sveta, ki so jo neprestano zahtevali delavski zastopniki. Žal, da število delavskih zastopnikov v tem svetu ni dovolj veliko. Zato je tem bolj potrebno, da bodo delavski zastopniki zares reprezentativni in glede na to imenovani iz vrst svobodnih delavskih organizacij. Ta svet bo le tedaj pravilno odgovarjal svojemu namenu, ako bo s pomočjo stalnega urada trajno spremljal in proučeval vse prilike in vse izpremembe v našem gospodarstvenem, finančnem in socialnem življenju ter tako zbral zanesljivo gradivo za vsako zakonodajno ali upravno delo. Člani sveta naj imajo pravico za predlaganje oddvojenih mnenj.

4. Odbor smatra, da je popolnoma neupravičeno, ker je komisar OUZD zmanjšal delavske pravice pri zavarovanju, zlasti s skrajšanjem roka za bolniško podporo pod 52 tednov. Zato zahteva, naj se ta sklep čimprej izpremeni. Glede na težke finančne razmere v delavskem zavarovanju in potrebo obrambe zavarovanja pred neupravičenimi napadi je nujno potrebno, da se čimprej vzpostavi samouprava. Prav tako je nujno, da se čimprej izvedejo volitve v delavske zbornice.

Sladkor, sladkorne tovarne in konzumenti.

Večkrat smo že pisali o ogromnih, neopravičljivih in neutemeljenih cenah sladkorja pri nas. Ni dovolj, da znaša že državna trošarina na kg sladkorja okrog Din 6.—, nego kartelirane sladkorne tovarne še diktirajo cene sladkorju, pri katerih zaslužijo poleg »rednega« čistega dobička še vsi carino per Din 3.30 za kg. Zato ni čudno, da izkazujejo sladkorne tovarne kljub vsej krizi tako ogromne čiste dobičke. Za leto 1931 sta izšli doslej bilanci dveh sladkornih tovarn in sicer v Novem Vrbasu in Vel. Bečkereku.

Sladkorna tovarna v Novem Vrbasu izkazuje za leto 1931 čisti dobiček v višini 12.9 milijona Din napram 11.3, 8.7 in 4.5 milijona Din v letih 1930, 1929 in 1928. In poleg tega je mogla ta tovarna povišati še neposredni prenos dotacije iz kosmatega dobička za fond za zmanjšanje vrednosti naprav, in sicer od 2.8 milijona v l. 1930 na 3.7 milijona l. 1931. Dobiček se je torej zvišal dejansko za 2.5 milijona Din. Celokupni kosmat dobiček je znašal 16.6 milijona Din. Dividenda bo znašala 75 Din na delnico napram 70 Din v l. 1930, 50 Din v l. 1929, 30 Din v l. 1928, 25 Din v l. 1927 in 20 Din v l. 1926. Vsako leto dobivajo gg. delničarji večje obresti kapitala, dasi je nasprotno beda ljudstva vsako leto večja.

In Veliki Bečkerek? Tu se je dobiček sicer zmanjšal od 22.1 milijona Din l. 1930 na 18.2 milijona Din l. 1931. Tudi v letih 1928 in 1929 je bil dobiček višji (20.7 in 22.1 milijona Din). Vse to je bilo doseženo pri 36 milijonih Din delniške glavnice ter 52 milijonih Din lastnih sredstev in znaša dobiček to-

rej 50% delniške glavnice oz. 34% vseh lastnih sredstev. Na davkih je plačala tovarna lani 8.7 milijona Din napram 6.3, 5.3 in 4.8 milijona Din v zadnjih treh letih. **Za leto 1931 bo izplačano na delnico 65 Din ali 42% dividende.** Lani pa je dividenda znašala 80 Din ali 53%, do leta 1926 pa se je gibala med 15 do 30 Din (10—20%) na delnico. Narodna banka ima obrestno mero 7.5%, pri nas hranilnice celo 5—6%: kapitalist pa dobiva po načelu »denar naj dela denar« 42%!.

To vse iz žepa ubogega, trpečega in izstradanega delavca in nameščenca. Ubogega branjevca zaprejo in objavi jo to v Uradnem listu, ako prekorači »dovoljenih« 25%, velekapital pa lahko dela, kolikor hoče, samo — če gre! Kako? Zakaj? Po katerem zakonu? Saj to je ravno: za karteje pri nas ne veljajo nobeni zakoni, najmanj pa oni o — navijanju cen in drugi o — izkoriščanju producentov sladkorne pese in delavstva, samo zakon — o mamonu kapitalu je zanje svet. Saj je menda govoril zadnjič v parlamentu poslanec g. Kostić iz Beograda (glej tudi »Jutro« od 11. t. m.), da so inozemske tvornice sladkorja pri nas (in to so pri nas vse, razen dveh državnih) v 10 letih Jugoslavije zaslužile najmanj 1 milijardo 200 milijonov Din na račun jugoslovanskih konzumentov.

Po njegovih računih je bilo sledeče: l. 1929 so prodajale sladkorne tovarne pri nas sladkor brez trošarine po Din 7.50, pri čemer so imele pri vsakem kg 3.37 Din čistega dobička. Ker je znašala produkcija v desetih letih 50.000 vagonov, znaša čisti zaslužek **1.680 milijonov Din.** Prišteti je treba še vrednost melase in rezancev. Odštevisi zaslužek obeh državnih tovarn, ki se v sladkornem kartelu še prav dobro počutita in ki pravzaprav večata predrznost kartelašev, ki znaša gotovo kakih 550 milijonov, je ostalo sladkornim tovarnam, ki so inozemska last, čistih **1.200 milijonov Din.**

Kako dolgo še? Ti računi nam kažejo, da je sladkor za 2.25 do 2.50 Din pri kg predrag, in ako vzamemo letno produkcijo 95 tisoč ton, se tako okraje jugoslovanske konzumente in s tem jugoslovansko narodno bogastvo za najmanj 215 milijonov Din letno. Dolžnost naše vlade bi že enkrat bila, da izvede oni obljubljeni zakon o nadzorstvu nad karteli ter da predvsem stopita obe državni tovarni sladkorja iz njega. Dokažimo, da smo država, ki se zaveda svoje moči in ne podlega kapitalistom po kriticisti: »Deviške države — za naše blagajne so prave!«

Cv. K.

STROKOVNI VESTNIK.

Borba s krizo na Jesenicah.

Uvede se delno obratovanje.

V dneh 29., 30. in 31. marca t. l. so se vršila med zastopniki Kranjske industrijske družbe ter zastopniki delavskih organizacij pogajanja o možnostih, da tovarne zopet prično obratovati. Ni nam mogoče kontrolirati, v koliko so izjave družbe dejansko utemeljene. Res je tudi, da je delavstvo sklenilo, da nastopi zopet delo le tedaj, če se zaposli vse delavstvo, ki je bilo odpuščeno. Družba se izgovarja, da ni dobila kredita pri Narodni banki ter da ima še veliko zalogo izdelkov. Zaradi tega ne more obratovati za povečanje zaloge, pač pa hoče delo vpostaviti vsaj v toliko, kolikor bo potrebno za tekoča naročila. Družba še ne ve, koliko delavcev bo ostalo nezaposlenih, pač pa je pripravljena uvesti v tej sili šesturni delavnik in obenem mora znižati mezde za pet odstotkov.

Družba je pripravljena skleniti z delavskimi organizacijami kolektivno pogodbo, ki leta 1932 ne bo odpovedljiva, od 1. januarja 1933 pa bo odpovedljiva na tri mesece vsakega zadnjega dne koledarskega meseca. Družba hoče sporazumno z zaupniki sestaviti tudi delovni red v enem mesecu po sklenitvi kolektivne pogodbe. Posebna pogodba se sklenu o delavskih dopustih. Delavcem, ki bi v doglednem času ne dobili zaposlitve, se izplača odpravnina iz zneska za podporno akcijo potom bratovske skladnice. Podjetje bo samo odločevalo, kateri obrati se upostavijo: za-

poslitev se bo ravnala po dohajajočih naročilih. Umešavanja v obratovanje družba ne dopušča; v kolikor se je to zgodilo, družba ne bo izvajala konsekvenc.

Podjetje je pripravljeno preklicati odpovedi obratnih zaupnikov ter jih po potrebi sprejme v podjetje.

Podjetje je pripravljeno ustanoviti lastno nabavljalnico živil; če bi pa delavstvo zaradi konzumnih družtev tega ne hotelo, potem družba opusti to namero, če pristane delavstvo na 5% znižanje plač.

V pogledu cenejšega kuriva izjavlja družba, da ga ukine. Samo za mesec april ga še dobavi za delavstvo, ki je bilo 15. marca 1932 še zaposleno, za mesec maj pa samo za delavstvo, ki bi do 31. maja ne dobilo dela.

Od 1. junija t. l. dalje bo zaposleno delavstvo dobivalo kurivo od podjetja po nabavni ceni.

Če pristane delavstvo na te in še nekatere manj pomembne zahteve,

bo dala družba za pomoč reduciranemu delavstvu poleg že obljubljenih 250.000 Din (povračilo borzi dela) še za april 250.000 Din, za maj 250.000 Din in za junij 200.000 Din, da jih bratovska skladnica porabi za podporo, zavarovanje ali odpravnine.

To so v glavnem propozicije podjetja, ki so bile znatno omiljene v prilog nezaposlenega delavstva.

Delavski zastopniki so stali predvsem na objektivnem stališču, da se mora pri delni upostavitvi ozirati na socialno potrebnejše in neglede na pripadnost organizaciji. Zaradi tega delavski zaupniki najodločneje odklanjajo vsakršne insinucije pristranosti. Zaupniki so storili to, kar je bilo mogoče v danih razmerah.

Zahteve delavstva in številne deputacije so zahtevale garancije, da se obrat v celoti zopet otvori. Videli smo pa, da deputacije niso zalegle in da je družba danes po svoji volji zopet ponudila, da hoče deloma obratovati. Delavstvu torej ni ostalo drugega, kakor pogajati se z družbo, ki predstavlja podjetje in obenem gospodarske konzorcije, h katerim smo hodili prej v deputacijah.

Izgovor družbe je v toliko opravičljiv, da ima precejšnjo zalogo ter da ne mara še večje zaloge, v kateri bi nalagala svoje rezerve. To pa, seveda, le v toliko, kolikor je mogoče razbrati iz podanega materiala.

Iz teh tehtnih razlogov je delavstvo moralo sprejeti delno otvoritev jeseniških obratov, ker bi sicer moral iti boj do nedoglednih posledic. Družba ima kot monopolni faktor moralno vse sile na svoji strani, delavstvo pa le svojo organizacijo.

Pričakovati je torej, da se v nekaj dneh podpiše delovna pogodba ter da se obrat vpostavi v celoti, je pa jako odvisno ne le od družbe, ampak tudi od drugih faktorjev, ki se skrivajo za jeseniško — gospodarsko krizo.

Jeseniški kovinarji zahtevajo iskrenosti od krščanskih socialistov.

(Velik shod SMRJ v Krekovem domu.)

Jesenice, 4. aprila 1932.

Proti koncu minulega tedna je vrgel del tiska v svet bombo: **jeseniška enotnost je razbita! Socialni demokrati so krivi.** — In kako je bilo? Pri pogajanjih za zopeten pričetek obratovanja in za sprejem nove kolektivne pogodbe je prišlo v četrtek, 31.

Poverjeniki Cankarjeve družbe! Nabirajte člane za Cankarjevo družbo. Če članu ni mogoče takoj plačati 20 Din, naj plačuje na obroke, vsak teden 5 Din ali celo 2-50 Din. V štirih oziroma v osmih tednih je članarina 20 Din nevede plačana. 4 knjige, ki izidejo v jeseni, bodo zanimive in lepe. Na delo, poverjeniki in sodrugi za našo književno družbo, za Cankarjevo družbo!

Kolektivna pogodba po novem obrtnem zakonu.

Iz predavanja sodnika g. dr. Stojana Bajliča v društvu »Pravnik«.

V društvu »Pravnik« je predaval o kolektivnih pogodbah po novem obrtnem zakonu sodnik okrožnega sodišča dr. Stojan Bajlič. Predavanje je bilo prav dobro obiskano. Med poslušalci smo opazili odlične naše pravnike, med njimi tudi univerzitetne profesorje dr. Dolenca, dr. Polca, dr. Ogrisa, dr. Furlana, dr. Spektorskega in A. Maklecova. Predavatelj je predstavil poslušalcem predsednik društva vseučiliških profesorjev dr. Dolenc.

Ena najvažnejših novosti v novem obrtnem zakonu, ki se v glavnem naslanja na pravno stanje v Sloveniji in Dalmaciji, je ureditev kolektivnih pogodb po § 209. Predavatelj je povdarjal socialno in gospodarsko važnost kolektivne ureditve službenega razmerja in govoril o pravnih pojmihi, ki nastopijo v nauku o kolektivnih pogodbah, s čemer je pod definicijo kolektivne pogodbe posebno opozarjal na dve delitvi njene vsebine, in sicer na normativni in obligacijski del. Stranke kolektivne pogodbe morajo imeti posebno kvalifikacijo za to upravičenost in končno udeleženci kolektivne pogodbe, to so posamezni službojemalci, oziroma službojalcji, katerih službeno razmerje ureja normativni del kolektivne pogodbe.

Pri razmotrivanju bistva kolektivne pogodbe se izkaže, da je kolektivna pogodba pravzaprav normna pogodba. Ista ni enostranska, namreč da nastopa kot pogodbenik organizacija in ne poedinec.

Potem je predavatelj očrtal mehanizem učinkovanja kolektivne pogodbe po sedanjem pravu in opozarjal, da je v tem stanju ostalo od srednjeevropskega prava samo še čehoslovaško pravo, dočim se je naše pravo ravno v novem obrtnem zakonu razvilo do tega stanja in je zlasti šlo še dalje, kakor se je razvilo na pr. v Avstriji ali Nemčiji, še prav posebno pa francosko in angleško pravo.

Novi obrtni zakon priznava pravico sklepati kolektivne pogodbe na službojalski strani poedincem ali službojalskim organizacijam, na službojemalski strani pa samo organizacijam, ki morajo biti društva, torej pravne osebe, poleg tega pa morajo očitovati sledeče posebne kakovosti: Biti morajo čiste službojemalske ali službojalske organizacije, smejo združevati ali samo službojalske ali samo službojemalske, ki morajo biti neodvisni drug od drugega. Dalje morajo biti organizacije spontane in neprisiljene, tako da na pr. notarske, zdravniške in odvetniške zbornice ne morejo biti stranke kolektivnih pogodb. Organizacije morajo biti tudi neposredne, predstavniki službojemalcev ali službojalcjev morajo biti njih člani. Sklepanje kolektivnih pogodb mora spadati v področje teh organizacij. Končno mora biti organizacija predstavnik službojalcjev, oziroma službojemalcev, torej mora imeti med delavstvom dotičnih obratov svoje člane. Če

sklene kolektivno pogodbo organizacija, ki nima teh posebnih lastnosti, ni zaradi tega kolektivna pogodba nična, temveč more eventualno nastati navadna normna pogodba brez posebnih učinkov, ki jih veže obrtni zakon na kolektivne pogodbe.

Vsebinske kolektivne pogodbe se tiče bodisi ureditve posameznih službenih razmerij (normativni del) ali pa ustanavljanja neposredne obveznosti med strankama kolektivne pogodbe (obligacijski del). Delitev je izredno važna, ker ima učinek kolektivne pogodbe, namreč prisilnost in neposrednost samo normativni, ne pa obligacijski del.

Glede postopanja pri sklenitvi kolektivne pogodbe obrtni zakon ne prinaša nobenih novosti in sodelujejo pri sklepanju delavski zaupniki, delavske zbornice in inspekcije dela. V načrtu za pravilnik k obrtnemu zakonu je predvideno dvojno sodišče, ki bi moglo po spravnem postopanju ustanovljati kolektivne pogodbe za obe stranki tega postopanja. Kolektivna pogodba mora biti pismena in predvideva načrt pravilnika deponiranja pri Delavski zbornici in inspekciji dela. Normativni del kolektivne pogodbe učinkuje vestransko na ta način, da je prisilnega značaja napram delodajalcem posameznih službenih pogodb, kar pomeni, da se s posredovanjem ne da izpremeniti kolektivna pogodba v neprilog službojemalca. Dalje je učinek kolektivne pogodbe neposreden, kar pomeni, da učinkuje v posameznem službenem razmerju brez in tudi proti volji obeh pogodbenikov. Osebo se tiče kolektivna pogodba vseh službenih razmer služboje-

malcev, ki so vezani po kolektivni pogodbi, bodisi kot posamezniki, bodisi kot člani službojalske organizacije. Učinek kolektivne pogodbe torej v službenem stanju ni vezan na članstvo v organizaciji, ki je sklenila kolektivno pogodbo, temveč je odločilna zaposlenost v obratih, katerih imetnik je vezan po kolektivni pogodbi. Obligacijski del kolektivne pogodbe učinkuje neposredno med strankami, pri čemer je predavatelj očrtal organizacijske klavzule in obveze zopetnega sprejema v službo po stavki. Časovno stopi kolektivna pogodba v veljavo s sklenitvijo, če ni kaj drugega določeno in preneha s potekom dobe, za katero je sklenjeno z odgovodjo na pogodbeno dobo s sporazumno razvezo in z odstopom od pogodbe, katero naslednje vprašanje pa še ni zadovoljujoče rešeno.

Nadalje se je predavatelj bavil z vprašanjem kolektivnih pogodb v posameznih službenih razmerjih po ugasnitvi kolektivne pogodbe same in se izrekel proti takim posledicam. Končno je obravnaval še problem kolizije kolektivne pogodbe in pa zamotano problematiko kolektivnih pogodb, dalje kršitve kolektivnih pogodb in se dotaknil ter podrobneje tudi razpravljal o stavki in izprijui, ki sta značilni borbeni sredstva v kolektivnih sporih.

Ob sklepu je omenil še posebne sestave izbranih odborov pri razpravljanju sporov iz kolektivnih pogodb ter povdarjal veliko važnost delovnega prava ne samo za pravne ljudi, temveč za vse naše socialno in gospodarsko življenje.

(Po »Slov. Narodu«.)

950.000 za brezposelne delavce: Podpisi: za SMRJ: Jeram, Mohorič; za JSZ: Gaser, Rozman; za NSZ: Markovič. Da pa je prišlo do spora, je kriv po izvajanjih Gaserja SMRJ, ker niso zastopniki prihajali redno na seje skupnega odbora.

Za SMRJ je odgovarjal s. Mohorič, ki se čudi izvajanjem Gaserja, ki je bil vendar povsod navzoč in lahko ve, da so bila čisto pogajanja do 8. in 9. ure zvečer, potem je bilo pa treba delati predloge za drugi dan. Lahko je zabavljati, kadar drugi delajo. Zaupniki SMRJ so vršili nadčloveško delo, cele dneve in več noči so neprestano brez najmanjšega spanja prebdele pri sestavljanju kolektivne pogodbe ali predlogov za drugi dan. Saj ima kolektivna pogodba jeseniškega delavstva preko 100 strani in nekaj tisoč dimenzij za redno in nekaj tisoč za akordno delo — in kdo je to delal? SMRJ — sam! Na razpravah in tudi sicer pa so zastopniki JSZ samo kritizirali predloge, sami niso pa napravili niti najmanjšega. Za hrbotom rovariti je lahko — delati manj. Sicer pa je oni odbor, ki naj bi bil zdaj vzrok vsemu, bil sestavljen samo po 2 petinah od naših zastopnikov, tri petine (t. j. 6 od 10 ali večina) pa so bili zastopniki ostalih organizacij. Zakaj niso sejali vsaj oni, ko smo mi delali?!

K drugi točki je poročal o pogajanjih pri KID tajnik JSZ g. Rozman Joško. Omenja potek slično našemu uvodu, seveda po svoje. »Jeram je kriv razbitja«, je jedro njegovih izjav. Zakaj se nas je izključilo od razprav, ko želimo sodelovati?

S. Čelešnik odgovarja: Zato, ker se je z Vaše strani nelojalno očitalo nam krivdo za vse, pri čimer ste Vi sodelovali in kar ste Vi tudi vse sodelovali. Vsak objektiven udeležencev pogajanj je lahko videl, da drugače ne gre. Tudi mi, martinariji, 220 po številu, bomo prizadeti pri ponovnem pričetku, ali počakali bomo. Ker smo bili prej preveč pridni, bomo zdaj daljšo dobo doma. Zapomnite si to. Za zaupnike smo dosegli, da bo za vse odpust preklican, ter bodo poslani s 16. marcem t. l. samo na brezplačen dopust. Pri sprejemu imajo prednost. In pri sprejemu bomo mi naše članstvo branili. Ko boste dali zadoščenje nam, se bomo spet lahko pogajali za »ženitev«.

K tretji točki: Stališče kovinarjev JSZ v dosedanem boju je poročal g. Žužek iz Ljubljane. Njegov govor je izzvenel v ape-lu po enotnosti — in ker je ta razbita, po zopetni vzpostavitev enotnosti. Jeseniška zadeva ni povsem avtonomna zadeva delavstva Jesenic, marveč vse Slovenije, ako ne cele Jugoslavije. Predlaga, naj se oživotvori krajevni medstrokovni odbor vseh organizacij, ki je že obstojal. Ta naj reši vsa vprašanja. Napram podjetniku bodimo enotni. JSZ naj se spet pritegne k razpravam. Radi časopisnih poročil JSZ ne odgovarja za »Slovenca«, nego samo za »Delavsko Pravico«. JSZ je preiskala, kdo je lansiral ogabne vesti o Jeramu in SMRJ, pa v svojih vrstah ni mogla najti krivca. Sprejmite nas spet v svojo sredo! Predlaga resolucijo, ki pravi: 1. da naj se oživotvori akcijski odbor; 2. da se dopusti sodelovanje vseh pri pogajanjih ter še Delavske zbornice; 3. obzaruje se, da je prišlo do izraza neenotnosti

pri pogajanjih pred oficijelnimi zastopniki podjetja.

Za NSZ (nar. soc.) izjavlja g. Ivan Markovič, da je bil navzoč pri vseh pogajanjih ter da je podpisal protokol zato, ker je uvidel po svoji najboljši vesti, da ni drugega izhoda.

Člani NSZ naj ga obsodijo, ako ni delal prav. Storili smo vse, kar se je dalo. Vrata so pa še odprta. Obsoja pisanje »Jutra« v nedeljo 3. t. m., ker on ni nikdar in nikjer izjavil, da ni imel mandata. Če bo dovolj naročil, bodo zaposleni vsi. Pozdravlja predlog predgovornika in je za enotnost.

Naš s. Toman zavrača ostro eno trditve za drugo. (Kako zadeva, se vidi po hrupu sklicateljev.) Povsod se vidi dvojno obličje in premalo iskrenosti. Zdjaj so vsi zatajili »Slovenca«; pa se vendar menda ni kar samo napisalo?! Kaj pravi današnji dopisnik »Slovenca« g. kaplan Križman? Ker niste bili iskreni, je prišlo do razkola, ko boste postali iskreni, bo enotnost tu. Poročila in vesti naj bodo resnične, sporazum bo lahek.

Gaser (JSZ) reagira in je tudi za iskrenost. Poziva k pravičnosti pri sprejemu delavcev oz. izboranju onih, ki ostanejo začasno še doma. Boji se, da racionalizacija ne bo odrinila tudi na Jesenicah spet nove žive ljudi od produkcije.

S. Jeram Martin: Spor je izzvala JSZ in da naj zadoščenje. Mi povsem zaupamo našim zaupnikom in kdor žali le enega od njih, žali vse kovinarje. Vse, kar store, je stjereno po naši volji. Zato naj živi SMRJ in njegovi zaupniki! (Gromovit aplavz!)

G. Rozman (JSZ): Res je, da nismo delali pri predlogih, ali nismo mogli, ker nismo dobili osnutkov podjetja. Zakaj nas niste pozvali k delu. Vsaj 25% bi lahko pomagali.

Zatem so bile slučajnosti.

Pri vi govoril starosta JSZ, bivši minister g. Goštinčar. Pozival je k enotnosti. S. Škrli je povdarjal zadovoljstvo, da se delavstvo zaveda vsaj zdaj položaja in obiskuje shode. Prej jih pa ni. To ni prav! Poroča o sličnem položaju v Trbovljah leta 1923.

G. kaplan Križman tudi graja neenotnost. Pripoveduje o svojih intervencijah pri KID. Omenja, da je telefoniral 1. t. m. »Slovenca« o položaju, vendar poročilo z dne 2. t. m. ni njegovo. Glede lastne prehranjevalne akcije jo spet vali v breme onega odbora, dasi ni imela z njim niti najmanjših vezí. Slednjič stavlja najbolj neumestni predlog dneva: Svoj za kovinarje nabrani denar bomo dali na razpolago skupni aprovizaciji tedaj, ko bo sprejeta in oživotvorjena resolucija, predložena po Žužku! (Začudenje pri lastnih ljudeh, ogorčenje pri SMRJ. »Duše kupuj, enotnosti ne boš!«)

Sodružica Hermina Kristanova je za tem točko za točko naštevala dvoličnost kršč. soc. pri prehranjevalni akciji. Dasi imajo v aprovizacijskem odseku kar tri zastopnike (Gaser, Arnež, župnik Kastelic), a SMRJ enega (njoh), so oni ustanovili za hrbotom svojo nabitralno akcijo, o kateri ne polagajo nikomur računa. Prebivalstvo je nad takim postopanjem ogorčeno. Kodes in vse SMRJ sorodne organizacije so pa stavlje skupni akciji na razpolago doslej še

vsako paro in vsak kg blaga. Poroča tudi o delitvi moke in mleka. Obrača se do zastopnika JSZ Gaserja, ki naj potrdi njene navedbe. G. Gaser odgovori večkrat: Priznam, moram priznati.

G. župnik Kastelic poroča o delu Vincencijeve konference in aprovizacijskega odseka. Skuša zagovarjati lastno akcijo, pri kateri pa ne sodeluje.

G. župan Zabkar potrди vse izvajanje sodružice Kristanove kot popolnoma točne. Poroča o delu aprovizacije.

G. Markovič (NSZ) izjavlja k tej točki, da oni niso ničesar nabrali. Zatem dobi g. Žužek zaključno besedo, v kateri povdarja enotnost in priporoča sprejem resolucije.

S. Toman prosí za besedo, in ko jo po daljših pogajanjih dobi, izjavi: Z resolucijo se strinjamo, ali pogoj za njo je zadoščenje, ki ga zahtevamo. Ker pa stavlja g. kaplan Križman njih pridružitve k skupni akciji odvisno od sprejema resolucije, dočim smo mi brez pogojev stavlili naš denar na razpolago vsem, tak predlog z ogorčenjem odklanjamo. Resolucija je namenjena članom JSZ, za katere je bil sklican ta shod, kot krivcem, ne pa nam, zato nimamo tu ničesar več iskati: izpraznimo dvorano!

Ve v dveh minutah je bila dvorana prazna. Kakor da bi bil en sam mož! Najbolj disciplinirana armada bi storila to težko v tem času.

Iu g. Arnež, predsednik shoda, ni počakal na svoje člane, ki naj bi ostali v dvorani ter glasovali, nego je kar zaključil ta shod SMRJ po udeležencih, JSZ po sklicateljih.

Shod je uspel — ampak ne po volji sklicateljev. Pokazal je, da je disciplina v vrstah kovinarjev SMRJ vsak dan večja, da stojijo za svojimi zaupniki z Jeramom na čelu (ki ga pa ni bilo na Jesenicah) kakor en mož. In pokazal je, da je krivda v taktični pogreški JSZ, ki pa noče nazaj. Enotnost je potrebna na Jesenicah in povsod. Ali pogoj za enotnost je iskrenost. Te pa žal pri JSZ še ni! Naši kovinarji vedo, kam gre njih pot in zato gredo naprej k uspehom in k zmagi.

Jesenice.

- Kje si bil?
- Na seji.
- Kam greš sedaj?
- Na zborovanje.
- Pa potem?
- Na sestanek.

Tako ti danes odgovori vsak naš zaupnik na Jesenicah, pa savezni sveti, pa javni shodi, organizacijske podpore, podporne akcija brat, sklad, dnevne razprave za novo kolektivno pogodbo, informacije članom, izpodbijanje nesramnih napadov in ogabnih laži, ki jih gotovi ljudje trosijo na cesto, straže, vse to gre preko naš dnevnice; ali je potem čudno, če postajajo naši zaupniki že malce nervozni, osobito oni na špici. Vedeti pa moramo, da so njih živci pri delu v tovarni postali železni in njih volja oječlenela in da jih prav zato ne more ničesar zlomiti.

Zadnji generalni sestanek, ki se je vršil v nedeljo, dne 3. t. m., je pa jasno pokazal, da je tudi naše članstvo postalo močno,

X. DELAVSKI PROSVETNI VEČER »SVOBODE« IN »ZARJE« V LJUBLJANI SE BO VRŠIL V SREDO, DNE 13. APRILA OB 20. URI V DVORANI DELAV. ZBORNICE. Ciril Štukelj predava: Človek in knjiga. Delavska godba »Zarja« zaigra overturo Trojana: »Pomladanska radost« in »Marseljezo«. Govorilni zbor delavskega odra »Svobode« recitira Čufarjevo: »Naš čas«, Božič Seliskarjevo: »Rudarji« in Delak Grudnovo: »Nabrežinskim rudarjem«. — Tenorist Slanovec in koncertna pevkica ter učiteljica glasbe v Glasbeni Matici Milena Verbičeva zapojejo več lepših pesmi-solospevov. Pihalni kvartet »Zarje« zaigra več komadov. Umetniško plesalka Katja Delakova zapleše Blattov ples: »Vihar« in Peetyrekov: »Odlomek iz cirkusa«. Pri klavirju konserv. Pija Menardijeva. Za smeh bo poskrbel Bitežnik s svojo »Humoristično minuto«. Večer bo zelo lep. Vstopnice se dobe že v pisarni Strokovne komisije, in sicer: sedeži po Din 4.— in Din 3.—, stojišča po Din 2.—.

razredno-zavedno in da ga je ta borba izkovala za neupogljivega. Kljub temu, da je že od božiča skrajšan delovni čas in s tem naravno tudi skrajšan zaslužek ter si v očeljed temu niso mogli dosti pristediti in da gre borba že v tretji teden, ko ostajamo brez vsakega zaslužka in kljub malenkostni brezposelni podpori, katero so pa prejeli šele nekateri, je njih vztrajnost in discipliniranost vzgledna ter borbenost nič zmanjšana. To so sodruži, ki dajo volje in moči tudi našemu zaupniškemu zboru, da tako pogumno vztraja na svojem započetem delu za novo pogodbo.

Na že omenjenem sestanku članov je s. predsednik izčrpno poročal o poteku in rezultatu sedanjih razprav ter o splošnem položaju; posebno izčrpno pa je še orisal razbitje enotne delavske fronte, kakor to pišejo oni, ki si to želijo, in na kakšen način so si zastopniki JSZ sami onemogočili še nadaljnje sodelovanje pri razpravah in da so baš oni poizkusili oslabiliti to fronto, ki se pa ni niti zmajala, še manj pa zlomila.

Poročila s. predsednika so ostali člani tarifne komisije, ss. Toman in Čelešnik ter drugi, še v drobnosti izpolnili, kar je članstvo vzele z odobravanjem na znanje ter pozvalo to komisijo, da tudi v bodoče tako pogumno in točno izvršuje direktive saveznega sveta.

Dr. Avg. Reisman:

Delovno pravó v novem obrtnem zakonu

(Iz predavanja o novem obrtnem zakonu v Strokovni komisiji v Mariboru.)

Odpovedna doba za delavce.

Spori glede odpovedne dobe so zavzemali zadnja leta, posebno v bivši mariborski oblasti, čisto zelo ostre oblike. Ponovno se je pri pravaah za plačilo odpovedne dobe izkazalo, da so se službodajalci sklicevali na svoj delovni red, nabit v tovarni, ki je imel določilo, da podjetje ne priznava nobene odpovedne dobe. Podjetniki so se sklicevali na bivšo Inspekcijo dela v Mariboru, ki je takšne delovne rede odobrila in so bili radi tega podjetniki prepričani, da je delovni red zato veljaven. Dostikrat so morali delavci takšne delovne rede pri vstopu v službo ali pozneje tudi podpisati, da se z njimi strinjajo.

Vsi ti delovni redi pa so bili neveljavni, ker Inspekcija dela predvsem sploh ni bila upravičena karkoli odobravati glede odpovedne dobe, ker je spadalo to v pravno področje, katerega inspektor dela, inženjer, sploh ni poznal. To odobravanje pa je bilo tudi protizakonito.

Prejšnji obrtni red je sicer res določal, da velja v obrtih in podjetjih za pomožno osebje 14 dnevna odpovedna doba, ki pa se lahko med strankama pogodi tudi drugače. To zakonito določilo torej ni bilo prisilnega značaja in sta se poprej podjetnik in delavec lahko pogodila, da se lahko službeno razmerje vsak hip razreši brez odpovedi.

Toda med vojno je izšla novela k občemu državlanskem zakonu, ki je določala, da velja za uslužbence, če so bili vsaj že tri mesece v službi, najmanj 8 dnevna odpovedna doba,

ki se ni mogla spremeniti v škodo delojemalca.

Z novim zakonom o obrtih,

ki je od 9. marca t. l. že v veljavi, pa velja za pomožno osebje v obrtih in podjetjih, brez izjeme odpovedna doba službenega razmerja, neglede na čas trajanja,

najmanj 14 dni.

To določilo § 234 zakona o obrtih pa je omenjeno v § 251 o. z. izrecno kot tako, ki se ne more s službeno pogodbo niti ukinjati, niti utesnjevati. Delovni red ali službena pogodba, ki bi vsebovala za delojemalce manjši odpovedni rok, kot 14 dni, bi bila torej neveljavna in bi lahko odpuščeni delavec pred sodiščem vsekdar uveljavil plačilo najmanj 14 dnevne odpovedne dobe, četudi bi bil podpisal drugačno službeno pogodbo ali delovni red in se s tem izrecno odrekal 14-dnevnu odpovednemu roku.

Ta odpovedni rok sedaj tudi ni vezan na nobeno dobo službovanja. Četudi bi bil delavec šele en dan v službi, ima že pravico do 14 dnevne odpovedne dobe. Ravno tako pa mora službodajalec delavcu poprej 14-dnevno odpovedati, ali pa mu plačati za 14 dni, če je delavca sprejel v službo, pa ga potem ni hotel prevzeti.

Ako pa je bila določena plača po kosu, ali po poedinih storitvah, traja služba najmanj toliko časa, da je mogel delavec to prevzeto delo izvršiti. Učinek odpovedi ne more nikdar in nikoli nastopiti pred dovršitvijo del, ki jih je delavec ob dani odpovedi že pričel.

Odpoved v času nosečnosti ali poroda.

Ženske, ki jih zaloti opravljanje službe v nosečnosti ali porodu, pa se v tem času sploh ne morejo odpustiti iz službe, torej tudi ne s 14 dnevno odpovedjo. Ako bi delodajalec delavki v času 6 tednov pred porodom ali 6 tednov po porodu službo odpovedal, bi službeno razmerje kljub temu ne prenehalo pred 6. tedni po porodu. Tudi tej pravici se delavke niti s pogodbo ne morejo odreči.

Čas za iskanje službe.

Če delavec po službenih razmerah nima časa, da bi si po odpovedi iskal drugega mesta, ali biva v hišni skupnosti s službodajalcem, mu mora dati slednji na zahtevo primeren čas za iskanje nove službe. Tega časa mu ne sme pritrpati pri plači.

Minister za trgovino in industrijo pa lahko v sporazumu z ministrom za socialno politiko in narodno zdravje za poedine kra-

je ali skupine z uredbo podrobno določi čas, ki ga mora dati službodajalec delavcu po odpovedi za iskanje nove službe.

Za obe strani enaka odpoved. (§ 235.)

Neveljaven je dogovor, ki bi določal neenake odpovedne roke. Obrtni zakon zahteva, da mora biti odpovedni rok vsekdar za obe stranki enak. Če bi se delavec in delodajalec kljub temu dogovorila, da velja za enega manjši, za drugega daljši odpovedni rok ali obratno, velja za oba daljši odpovedni rok.

Primer: Delodajalec bi si izgovoril, da lahko odpove delavcu, službo že v 14 dneh, a delavec bi moral odpovedati, če bi hotel izstopiti, 3 tedensko. V tem slučaju velja potem za obojda le 3 tedenski odpovedni rok. Tudi delodajalec bi takšno službo odpovedal le na 3 tedne.

Vendar pa je dopusten najdaljši odpovedni rok 6 mesecev. Čeprav bi bil dogovorjen med strankama morda 8 mesečni odpovedni rok, velja le 6 mesečni odpovedni rok.

Določila tega § 235 o. z. sicer zakon ne omenja izrecno kot prisilnega, vendar izhaja že iz vsebine teh zakonitih določil, da se tudi ta določba s pogodbo ne more spreminjati.

Pač pa velja daljša odpovedna doba, ako jo je imel kdo pogojeno že pred veljavo novega obrtnega zakona.

Služba na poskušnjo.

Ako je dogovorjena služba le za poskušnjo, ali za prehodno potrebo, se lahko takšna služba v prvem mesecu vsak hip razveže, seveda, če ni bilo morda med strankama dogovorjeno, da se mora tudi takšna služba poprej odpovedati. Delavec in delodajalec lahko službo na poskušnjo oziroma za prehodno potrebo razrešita brez odpovedi, toda po preteku enega meseca postane takšno službeno razmerje neglede na kak drugačen dogovor, že redno in se lahko odpove le z zakonito 14 dnevno odpovedjo. Služba za prehodno potrebo je lahko n. pr. pri kakšnem popravilu hiše, čiščenju, selitvi in podobno. Kot smo že zadnjič omenili, pa tudi delo pri takšni prehodni potrebi ne more končati poprej, kot je izvršen posel, ki je ob sprejemu začel. Ni pa mogoč dogovor službe za poskušnjo ali za prehodno potrebo preko dobe enega meseca.

Dosmrtna služba.

Službeno razmerje pa se lahko sklene tudi dosmrtno. Toda tudi takšno službo, ali pa ono, ki je sklenjena za več kot pet let,

lahko delojemalec odpove že po preteku 5 let s 6 mesečnim odpovednim rokom. Službodajalec pa nima te pravice in mora torej delavca, ki ga je sprejel v službo dosmrtno, imeti v službi do smrti, ali pa za dobo 20 let, oziroma vso ono dobo, ki je bila sklenjena za več kot pet let.

Predčasna odveza iz službe.

Redoma preneha službeno razmerje po preteku določene dobe, za katero je bila služba sklenjena, oziroma po poteku zakonitega odpovednega roka. Iz tehničnih vzrokov, ki jih določata §§ 238 in 239 obrtnega zakona, pa lahko delavec in delodajalec tudi predčasno razdereta službeno razmerje, t. j. preden poteče dogovorjeni čas službe, oziroma odpoved.

Službojennik lahko razveže službo

predčasno med drugim iz sledečih tihitnih vzrokov:

- 1. Če je postal službojennik za službo nesposoben, ali če je ne more opravljati brez škode za svoje zdravje, ali nravnostj (primer: delavec se je telesno ponesrečil, ali delavko hoče delodajalec ali kdo drugi njegove rodline zapeljivati in podobno).
- 2. Če službodajalec pritrjuje zaslužek ali druge davatve v naravi, ali sicer krši bistvene določbe pogodb; (primer: delodajalec bi hotel naenkrat plačati proti volji delavca manjšo mezdo, ali mu dajati namesto obljubljenega cele njive, le polovico, ali manjše stanovanje itd.).
- 3. Če službodajalec noče izpolnjevati zakonitih dolžnosti glede zaštite službojennikovega življenja, zdravja ali morale.
- 4. Če skuša službodajalec, njegov zastopnik, ali člani njihovih rodbin, delavca ali člana njegove rodbine, zavajati v protizakonita ali nemoralna dejanja.
- 5. Če službodajalec, njegov namestnik ali člani rodbine delavca ali člane njegove rodbine, ženo ali otroke, žalijo ali jih nočejo štiti pred žalitvami.
- Če pa je delavec za takšne osebne žalitve vedel več kot teden dni, ni več upravičen zapustiti službe brez odpovedi.
- 6. Če delodajalec delavcu, ki dela po kosu, ne daje dovolj dela, in torej s tem zakrivi, da delavec ne more doseči povprečnega zaslužka; (primer: v neki mariborski tovarni so morale delavke po cele ure čakati, da so se pri stroju delanji svileni trakli posušili, preden soogle delo nadaljevati).
- 7. Če mora delavec nastopiti službo v kadru.

(Iz »Del. Politike«.)

Nato je še a. Toman prečital zapisnik sporazuma, kateri bo v glavnem tvoril tudi bazo in temelj sporazuma pri razpravi za pogodbo ter tako omogočil razpravo. Sodr. Jeram ga je še podučil o vseh potankostih, nakar je članstvo vzelo tudi to z zadovoljstvom na znanje.

Baš radi podpisa tega sporazuma je prišlo do slučajja, da so potem zakričali, da je enotna fronta razbita, o čemur so se pa na njihovem javnem shodu, o katerem je poročilo na drugem mestu, morali prepričati, da to ni slučaj in da jih je vse to sicer šele razčistilo, zato pa močno ojačalo.

Nato je sledilo tajno glasovanje o liniji enotnega dela našega združništva, katero mora biti tesno vezano s strokovno organizacijo, o čemur bomo podrobno še prihodnje poročali. To glasovanje je z ogromno večino potrdilo sklep in smernice saveznega sveta, nakar je bil sestanek zaključen ter so se člani mirno razšli, z zavestjo, da z vsemi obrekovalci obračunajo drugi dan na javnem shodu, kar so tudi disciplinirano izvršili.

RUDARJI.

Občni zbor

II. skupine rudarske zadrug.

V nedeljo, dne 3. aprila 1932, se je vršil v dvorani Delavskega doma v Trbovljah redni letni občni zbor zaupnikov II. skupine rudarske zadrug za vso Slovenijo. Od 105 delegatov je bilo navzočih 95. Občni zbor je vodil s. F. Pliberšek kot načelnik, za zapisnikarja je bil izvoljen s. F. Šober.

Poročilo s. Pliberška o delovanju zaupnikov v preteklem letu je bilo dokaz, da se ti novoizvoljeni zaupniki, ki so 80 odst. iz vrst članov Zveze rudarjev Jug., v polni meri zavedajo te težke naloge, katero jim je delavstvo poverilo z njih izvolitvijo. Iz lične brošure o delovanju zaupnikov pri posameznih rudnikih je jasno razvidno, koliko so ti storili v pomoč in zaščito rudarskega delavstva. Tisti, ki so ob priložni volilne zmage liste Zveze rudarjev Jugoslavije rekli in javno napisali, da bodo samo opazovali in kritizirali delo novoizvoljenih zaupnikov, so danes tihi in se ne upajo niti pokazati, ker jih je sram; priznati morajo, da so iz vrst Zveze rudarjev Jugoslavije izšli možje, možje dela in značaja, pred katerimi mora tudi najbolj zagrizen nasprotnik imeti respect.

Nadaljnje razprave so bile tako na višji, da bi lahko meščanski krogom za vzor služile, in bile dokaz, kaj pomeni stvarno gledanje na stvari, brez ozira na levo in desno in ki ima služiti le namenu, za kar je. To so razprave na tem občnem zboru najlepše dokazale. V netres so bila vzeta vsa vprašanja, ki se tičejo obrambe in zaščite interesov rudarjev. Posebno ostro je bilo podčrtano: odprava vseh nadur, odprava manjpravnih članov pri bratovski skladnici, zboljšanje zavarovanja rudarjev za brezposelnost; ostro se je podčrtalo priganjaški sistem v rudnikih in vsled tega povzročeno veliko število nezgod, ki pa v zelo mnogih slučajih nastanejo vsled nezadostnih varnostnih naprav. Zahtevalo se je posebno za rudnik Rajhenburg, da rudarska oblast preišče vzroke mnogih nesreč, ki se pri tem rudniku dogode. Zavzelo se je tudi stališče zaradi izprtja rudarjev Trboveljske družbe in poslalo na kr. vlado tozadevno brzojavko.

Ko je potem h koncu s. Šober še obrazolžil, kakšno je stanje pokojninskega zavarovanja in kako je prišlo do delnega znižanja obstoječih pokojnin ter navedel korake, ki so za podvzeti, da se reši, kar se rešiti da, je s. Pliberšek v svojem dobro zamišljenem govoru, s pozivom navzočim delegatom, da gredo v bodoče še odločnejše v borbo za zaščito rudarskega delavstva, zaključil dobro uspešni občni zbor ob 3. uri popoldne.

Rudarjem drž. rudnikov so plače znižali.

V kolikor nam je dosedaj znano, je uprava drž. rudnikov v Sarajevu izvedla svoj namen ter znižala plače svojemu delav. s 1. aprilom t. l. naprej. V podobnosti tega novega meznega sistema se še danes ne moremo spuščati iz razloga, ker ga še nismo imeli prilike dobro proučiti, ali na podlagi informacij, ki smo jih prejeli, so se temeljne plače znižale za 10%, draginjska doklada za 3% in zmanjšali so se tudi deputati.

SPLOŠNA DELAVSKA ZVEZA.

Sedaj bo Tržič na vrsti.

Pred ustavitvijo predilnice v Tržiču.

Iz Tržiča prihaja vest, da bo predilnica Glanzmann in Gassner najkasneje v petih tednih ustavila obratovanje, s čimer bo zopet prizadetih okoli 1200 delavcev in delavk. V soboto je bila v Ljubljani deputacija pri banski upravi, ki je intervenirala, da naj banska uprava posreduje, da tovarna ne bo ustavila obrata.

Tovarna sama pa pojasnjuje položaj naslednje:

Tovarna doslej še ni nikomur odgovorila službe in tudi ne kolektivne pogodbe. Razglasila je le, da bo morala najbrže v kratkem obrat ustaviti, ker ima doma samo še za dva tedna surovovin in za tri tedne še v inozemstvu. Ko poide ta zaloga in ne more tovarna kupiti novih surovin, ker ne dobi deviz, bo morala obratovanje ustaviti. Tovarna ima naročila in kredit, toda po mednarodnih, dogovorih bombaža ne dobi na dolg. Tovarna ima dovolj denarnih sredstev. Ni v gospodarski krizi kakor nekatere druge industrije.

II. delavski koncertni večer „Zarje“ bo v ponedeljek, 25. aprila t. l. ob 20. uri v dvorani Delavske zbornice. To bo večer slovenske glasbe, kjer igra godba „Zarja“, orkester „Zarje“, poje koncertna pevka Štefanija Frankovska-Vukova in vokalni kvartet „Glasbene Matice“. Večer se bo oddajal tudi po radio. Vstopnice: sedeži po 4 in 3 Din, stojišta po 2 Din.

Ako se bo morala tovarna ustaviti, bo prizadetih okoli 1200 delavcev in delavk, s svojci vred okoli 4500 oseb. Kaj to pomeni za majhno mesto Tržič, je jasno.

Nove redukcije v Slovenjgradcu.

Tovarna usnja Potočnik v Slovenjgradcu je odpustila 14 delavcev. Zaposlenih jih je še šest. V tem okoliščju se je tudi lesna industrija domala popolnoma ustavila. V zadnjih mesecih je bilo odpuščenih iz službe okoli 100 delavcev.

ŽIVILCI.

Živilci — Maribor.

Prošlo nedeljo je imela podružnica živilcev svoj redni letni občni zbor. Iz poročila predsednika se je slisalo, da ima podružnica, všteviš pivovarje, okroglo 140 rednih članov, svoj pevski in tamburaški odsek.

Preteklo poslovno leto je bila podružnica zelo delavna, saj je obdržala mnogo strokovnih sej in zborovanj. V prid svojih članov je vložila več vlog in resolucij na Zadrugo pekov in na pristojne oblasti, katere pa so bile več ali manj neuslišane.

Podružnica pekov si je tekom leta priborila kolektivno delovno pogodbo, katero pa je Zadruga pekov vsled nastalih kritičnih časov v pekovski obrti zopet odpovedala. Blagajniško poročilo je precej neugodno, to pa vsled ogromne brezposelnosti članov. Podružnica se zaveda svoje socialne misije, zato podpira po svojih močeh svoje brezposelne člane. Za pivovarje je poročal sodrug Premužak.

Slišalo se je, da je število članstva zelo padlo in to vsled velike redukcije v pivovarni.

Pri točki volitev je bil soglasno izvoljen za predsednika mnogo obetajoči sodrug Klinar, za blagajnika izkušeni sodrug Šunder, za zapisnikarja pa stari borec za delavske pravice, sodrug Vesenjajk. — V očigled neštetihi redukciji delavstva v raznih industrijskih centrih Slovenije je vložila podružnica predlagane resolucije na pristojna mesta. Pri točki razno se je med drugim sklenilo votirati znesek 1000 Din za tiskovni sklad.

Živilci se zavedajo, da edino obrambo delavskih interesov nudi le delavski časopis. Oglasilo se je še več sodrugov, ter so vsi izrazili željo, da je treba v teh težkih časih izgraditi organizacijo do one višine, da bo zmognla braniti svoje vitalne življenske interese.

V Vas sodrugi pa je, da navodila funkcionarjev upoštevate, ter privedete slehernega v naš krog.

Peki Celje.

Razmere pekovskih pomočnikov v Celju so iz dneva v dan slabše, kar smo že večkrat poudarjali. Navzlic vsem pritožbam na bansko upravo in Inšpekcijo dela, se pa iste popolnoma nič ne izpremenijo. V mnogih slučajih je posredovala Inšpekcija dela (skrajšanje delovnega časa, zaposlevanje mladoletnih vajencev, neopravičen odpust i. t. d.) z malenkostnim uspehom, ker to ni uspeh, če se mojstra kaznuje za kršitev zakona o zaščiti delavcev z globo Din 50.—, ker mu ta denar je najkasneje v enem tednu njegov pomočnik ali vajenec donese nazaj. Ako samo računamo neplačane nadure, že lahko s tem krije mojster kazni, katere mu nalagajo oblasti, za kar se pa delodajalci vobče ne zmenijo.

Nekateri pekovski moštri prakticirajo že dalje časa, da se v njihovi pekarni dela po 12 do 16 ur dnevno. Seveda poje ob vsaki priliki koš, katerega nosijo do malega vsi pomočniki v Celju.

V Celju se je že od nekdanj dohajalo, da so morali pomočniki nositi koš, vendar pa so vsi mojstri v tej stvari tako slozmi, da se čudimo. Da bi se izvajal 8 urni delovni čas, ki bi imel to napako, bi se potrpeli, vendar pa, da bi mojstri iz svojih pomočnikov in vajencev naredili molzno kravo, tega si pomočniki tudi ne bodo dolgo pustili več dopasti. Prišel je čas, ko je stopil v veljavno obrtni zakon, ki bo ob svojem času tudi pokazal dobrodejne posledice za vse, t. j. mojstri ga do sedaj niso bili nič kaj posebno veseli, sedaj pa, ko bo začel gospodariti, ga bodo pa še manj.

Sicer pa bomo dolgo časa prijavljali te kršitve zakona Inšpekciji dela in banski upravi, da se bo končno temeljito pomdelo tudi s temi izkorisčevalci delavstva.

Pekovski pomočniki pa, ki do sedaj niso klonili pred temi šikanami in izkorisčanjem, tudi od sedaj ne bodo, ker tudi za nas mora enkrat napočiti boljši čas, saj ga pričakujemo že dolgo.

LESNI DELAVCI.

Lesnim delavcem v trezen premislek.

Vsi v organizacijo!

V sedanjem času splošne gospodarske krize ni menda nihče bolj udarjen kakor smo lesni delavci. Vsa teža brezposelnosti pritiska na nas kakor še nikoli tako.

Vrhutega izrabljajo lesni industrijci in mizarjski mojstri kritičen položaj lesnih delavcev zlasti mizarjev v svrhu znižanja plač, tako da žive tudi oni lesni delavci, ki še delajo pri več kot skromnih plačah, življenja, ki ni več človeka dostojno.

Kako je vse to mogoče? Odgovor je lahek. Lesni delavci smo se žal za svojo usodo in interese zelo malo ali nič brigali. Še manj pa smo se brigali za to, da bi si ustvarili pogoje, ki bi nam dali možnost, da bi se uveljavili. Manjka nam močate zavesti in potrebne združitve naših moči. Odtod prihaja, da se nas ne upošteva niti v javnosti, niti nas ne upošteva naš delodajalci. Oni gredo kratkoročno preko nas prezirajo naše najprimitivnejše potrebe. A tudi pri poklicnih oblastih posameznik ne more najti tiste opore in zaščite, kot mu jo lahko nudi organizacija.

Zakon o zaščiti delavcev, zakon o zavarovanju delavcev, obrtni zakon, razne uredbe, na primer uredba o inspekciji dela itd., nam sicer dajejo nekaj pravic in zaščite, toda večina delavskih zakonov in uredb ostaja le na papirju iz enostavnega razloga, ker so naše moči raztepane, ker tega, kar je naše, ne zahtevamo dovolj odločno.

Kaj je vzrok tem razmeram, v katerih živimo, bolje rečeno životarimo? Odgovor na to vprašanje ni težak. Vsak pametno, samostojno ter trezno misleči zavedni lesni delavec, odnosno mizarjski pomočnik, bo z nami enega mnenja, da je pravi vzrok iskati v dejstvu, da nimamo take strokovne organizacije, ki bi nam dajala možnost skupnega in složnega nastopanja v vseh vprašanih, ki se tičejo naših življenskih interesov. Dosedaj je bil organiziran le mal odstotek lesnih delavcev. Izkustva pa so nas poučila, da bo treba postaviti strokovno organizacijo na drugo širšo podlago. Odločiti se moramo! To velja zlasti za vse one, ki stojijo ob strani. Ustvariti moramo strokovno organizacijo, ki bo imela toliko življenske sile v sebi, da bo v stanu voditi borbo, katere je neizogibna, če hočemo boljši in večji košek kruha.

V vseh kulturnih državah, kjer so strokovne organizacije na visoku, obstajajo kolektivne pogodbe, to je mezdne tarife, ki jih sklepajo strokovne organizacije s svojimi delodajalci, oziroma z njihovimi organizacijami, po katerih je delovno razmerje natančno urejeno, ravno tako tudi plače. Tako bi moglo biti tudi pri nas.

Toda prijatelji, vprašajmo se, ali bo kedaj boljšo. Če se bomo zanašali na druge, tedaj bo na vsak način še slabše. Ako pa bomo razumeli sami sebe, in ako bomo končno razumeli tudi to, da bomo imeli le toliko in to, kar si bomo z lastno pomočjo pridobili in ustvarili, tedaj bo sicer počasi, toda sigurno prišlo do izboljšanja.

Sodrugi, naša dolžnost nam veva, da se do zadnjega posvetimo delu za našo organizacijo. Zavedajte se, da brez dela in žrtve ni uspeha, brez setve ni žetve, in da uživa delavstvo le toliko pravic, kolikor si jih zna samo priboriti. S. F.

STAVBINCI.

Centrala Saveza stavbinskih delavcev v Beogradu je vložila na vsa merodajna mesta zahtevo, da se je treba pobrigati, da stavbinsko delavstvo ne bo tako prepuščeno volji spekulacije podjetnikov.

V svojih vlogah je stavila sledeče zahteve:

1. Točna izvajanja zakona o zaščiti delavcev v celoti ter upoštevanje 8 urnika, oziroma 48 urnika v tednu.

2. Strogo zakonito prepoved vsakega »akordnega dela« na stavbah, kakor tudi povsod drugod, ker akordno delo povzroča še večjo brezposelnost v stavbinstvu.

Vsaka varčna gospodinja bode odslej naprej vedno rabila za pranje perila samo

Vitekovo, Varekino

ker prihrani kuhanje perila s tem prihrani na perilu, na kurjavi in zamudi časa. VITEKINA pere snežno belo, perilo desinficira, mu da prijeten vonj. Perilu absolutno ne škoduje.

DOBI SE POVSD.

3. Da se ne odobri zahtevi Inženirske zbornice in stavbinskih podjetij za neko posebno uredbo v naredbah obrtnega zakona, ker bi se s tem zakon na škodo delavstva poslabšal.

BRIVCI.

Proč z nedeljskim delom v brivnicah.

V ponedeljek, dne 21. marca, se je vršila v Delavski zbornici v Ljubljani anketa o odpiranju brivnic ob nedeljah v Ljubljani in okolici. Ankete so se udeležili: Za zbornico za trgovino, obrt in industrijo podpredsednik Engelbert Franchetti in tajnik g. dr. Pretnar. Za Delavsko zbornico g. Joža Golmajer. Za Zadrugo brivcev, frizerjev in lasničarjev v Ljubljani: načelnik Sinkovic in odborniki gg. Dolenc, Selal, Podraž in gg. Frankheim. Za Društvo brivskih, frizerskih in vlasuljarskih pomočnikov v Ljubljani Matej Jočević, Burger, Habicht. Na anketi je bilo še 18 članov moistrske zadrug in članov društva pomočnikov iz Ljubljane.

Anketo je sklicala Delavska zbornica in jo je vodil njen zastopnik Joža Golmajer.

V diskusijo na anketi so posegli skoraj vsi navzoči. Na podlagi živahne diskusije je bil sprejet soglasno naslednji

zaključek:

Sklene se soglasno, da naj se uvede obligatno nedeljski počitek za vse brivnice v Ljubljani in okolici, to je, za občine Moste, Vič-Glince in Zg. Šiško brez izjeme.

Naproša se bansko upravo, da z ozirom na ta sporazum z uredbo nemudoma uvede obligatno zapiranje in počitek v brivnicah ob nedeljah. Vsakega, kdor bi kršil to naredbo, naj se strogo kaznuje.

Deputacija, sestavljena iz interesentov, zastopanih na tej anketi, se pooblasti, da o prednem zaključku obvesti g. bana. V deputacijo so bili določeni: za Zbornico za trgovino, obrt in industrijo Engelbert Franchetti in dr. Pretnar; za Delavsko zbornico Joža Golmajer; za Zadrugo brivcev, frizerjev in vlasuljarjev v Ljubljani gg. Sinkovic, Dolenc in Frankheimova; za društvo brivskih, frizerskih in vlasuljarskih pomočnikov v Ljubljani Matej Jočević in Burger.

Kultura.

Knjžnica Delavske zbornice v Ljubljani je v prvem tromesečju t. l. lepo napredovala napram isti dobi lanskega leta. Ta napredek kaže naslednje številke. (Številke v oklepajih pomenijo napredek v primeri z lanskim letom). 7303 (+ 353) obiskovalcem je knjižnica izposodila 17.547 (+ 1988) knjig, od teh slovenskih 8647 (+ 1952), nemških 8043 (+ 6), srbs/hrvatskih 735 (+ 14) in drugih 122 (+ 16), znanstvenih pa 1775 (+ 14). Iz tega se vidi, da se je povečala predvsem izposoja slovenskih knjig. V knjižnico se je letos vpisalo 260 (+ 23) novih članov, iz česar se vidi, da je v knjižnico še vedno živahen dotok novih bralcev. Število vpisanih članov je že preseglo 5000. Brezposelnim delavcem izposoja knjižnica knjige polovico cene, da omogoči čitanje knjig vsakemu.

»SVOBODA« za mesec april je izšla z bogatimi znanstvenimi, literarnimi in društvenimi prispevki. »Svoboda« je od številke do številke lepša in vsak delavec bi jo moral imeti kot prijatelja in učitelja. Stanje polneto 18 Din. Naroča se: »SVOBODA«, Ljubljana, poštni predač 290.

»Stožera« aprilski (4.) številka, ki je pravkar izšla, prinaša več dobrih člankov, posebno uvodnik »Naša« i »strana« knjiga ter Kulundžičev: Moj prvi odgovor g. Miloslu Crnjanskom. Lazar Mijić, mladi slikar ima tri lepe slike. »Stožer« je proletarska revija in jo pripravljamo. Naroča se: »Stožer«, Beograd, poštni predač 480. Naročnina 70 Din na leto.

»Socialna Misao«, zvezek 4 prinaša dr. Adžija: Problem srednje Evrope, dr. Kus-Nikolajev: Marksizam i individualna psihologija, Emmy Freundlich: Zadruga i klasna borba ter več drugih razprav. »Socialna Misao« je proletarski mesečnik in ga pripravljamo. Naročnina 50 Din na leto. Zagreb, Ilica 55-1.

»Svijet«, ilustrirani hrvaški tednik, št. 14 je izšel. Prinaša lepo sliko »Na velikonočni ponedeljek«, kmetice v narodnih nošah, slike kapnikov iz jame Vjeternice v Hercegovini, slike carskega mesta Johol na Kitajskem ter več drugih slik. Naročnina je 20 Din mesečno. Naroča se: Zagreb, Preradovičev trg 9.

A. ŽIBERT

TRGOVINA S ČEVLI, LJUBLJANA, PREŠERNOVA 38

Nudi cenj. občinstvu svojo veliko zalogo najmodernejših čevljev domačega in tujega izdelka, največjih svetovnih znamk po jako nizkih cenah

Elegantni gospod

nosi samo okusno obleko po meri izdelano v modnem salonu za gospode

J. KURILJ, Ljubljana, Starš